Jeśli urlop dla poratowania zdrowia zostanie udzielony na cały rok kalendarzowy, nauczycielowi nie przysługuje za ten rok urlop wypoczynkowy i nie zostanie wypłacona trzynastka.

Korzystanie z urlopu dla poratowania zdrowia jest szczególnym uprawnieniem wynikającym z Karty nauczyciela. Uprzywilejowanie nauczycieli wyraża się nie tylko w tym, że mogą o niego wystąpić. Bardzo istotne jest również to, że w okresie przebywania na nim mogą spokojnie poddać się zalecanemu leczeniu, bo zachowują prawo do comiesięcznego wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za wysługę lat oraz innych świadczeń pracowniczych.

Z tego powodu, że przysługuje im to wynagrodzenie, nie otrzymają jednak zasiłku chorobowego. W myśl bowiem ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa zasiłek chorobowy nie przysługuje za okresy niezdolności do pracy, w których ubezpieczony pracownik na podstawie przepisów o wynagradzaniu zachowuje prawo do wynagrodzenia.

Sąd Najwyższy w wyroku z 8 października 2014 r. (IIIUK 14/14) wyjaśnił, że rolą zasiłku chorobowego jest rekompensata nieosiągniętych (utraconych) na skutek zachorowania zarobków (dochodów). Tym samym, jeśli pomimo niezdolności do pracy pracownik będzie otrzymywał wynagrodzenie, zasiłek chorobowy nie będzie mu przysługiwał.

Pracownik przebywający na urlopie dla poratowania zdrowia nie ma również prawa do świadczenia rehabilitacyjnego. Tak wprost stanowi art. 18 ust. 7 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Przykład

Nauczycielka po sześciu miesiącach przebywania na zwolnieniu lekarskim wystąpiła o urlop dla poratowania zdrowia. Urlop ten został jej udzielony na rok. W trakcie korzystania z tego urlopu

wystąpiła do ZUS o wypłatę świadczenia rehabilitacyjnego. Otrzymała jednak decyzję odmowną. Świadczenie rehabilitacyjne przysługuje bowiem ubezpieczonemu, który po wyczerpaniu zasiłku chorobowego jest nadal niezdolny do pracy, a dalsze leczenie lub rehabilitacja lecznicza rokują odzyskanie zdolności do pracy. Ponadto świadczenie rehabilitacyjne nie może być przyznane osobie uprawnionej do urlopu dla poratowania zdrowia. Nie jest bowiem możliwe jednoczesne pobieranie wynagrodzenia za czas urlopu dla poratowania zdrowia i świadczenia rehabilitacyjnego.

Czasami bez wypłaty trzynastki

Osoby korzystające z urlopów dla poratowania zdrowia należą do tej grupy pracowników, od których nie wymaga się przepracowania u danego pracodawcy co najmniej sześciu miesięcy w roku kalendarzowym w celu nabycia prawa do trzynastki. Trzeba jednak pamiętać, że okres przebywania nauczyciela na urlopie zdrowotnym nie jest okresem przepracowanym w rozumieniu ustawy o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej. Nieobecność w pracy z powodu takiego urlopu nie oznacza, że pracownik za ten okres nabywa prawo do trzynastki, ale że taka nieobecność nie pozbawia go prawa do tego świadczenia w sytuacji, gdy nie przepracował wymaganych sześciu miesięcy. Wysokość dodatkowego wynagrodzenia rocznego jest w takim przypadku obliczona proporcjonalnie do okresu przepracowanego. Może się jednak zdarzyć, że pracownik przebywający na urlopie dla poratowania zdrowia mimo formalnego nabycia prawa do trzynastki nie otrzyma jej, bo wyniesie ono zero złotych. Będzie tak, gdy urlop zdrowotny zostanie udzielony na cały rok kalendarzowy.

Z ustawy o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym wynika, że trzynastkę ustala się w wysokości 8,5 proc. sumy wynagrodzenia za pracę otrzymanego przez pracownika w ciągu roku kalendarzowego, za który przysługuje to wynagrodzenie. Uwzględnia się: * wynagrodzenie i inne świadczenia ze stosunku pracy przyjmowane do obliczenia ekwiwalentu pieniężnego za urlop wypoczynkowy, * wynagrodzenie za urlop wypoczynkowy, * wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy przysługujące pracownikowi, który podjął pracę w wyniku przywrócenia do pracy.

Wynagrodzenie, jakie otrzymuje nauczyciel za czas urlopu dla poratowania zdrowia, jest w myśl rozporządzenia ministra edukacji narodowej z 26 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania wynagrodzenia oraz ekwiwalentu pieniężnego za urlop wypoczynkowy

nauczycieli wynagrodzeniem za czas usprawiedliwionej nieobecności. Wynagrodzenia takiego na podstawie § 6 ust. 1 w związku z § 1 ust. 2 pkt 2 tego rozporządzenia nie przyjmuje się do obliczenia ekwiwalentu za urlop, a przez to trzynastki. Potwierdził to również Sąd Najwyższy w uchwale z 10 października 2000 r. (IIIZP 22/00,OSNP 2001/5/142). Dlatego w przypadku korzystania przez nauczyciela przez cały rok z urlopu dla poratowania zdrowia podstawa obliczenia trzynastki będzie zerowa.

Przykład

Nauczyciel przebywał na urlopie dla poratowania zdrowia od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 r. Mimo formalnego nabycia prawa do trzynastki za 2014 rok, bo przysługuje ona w przypadku pracowników korzystających z urlopu dla poratowania zdrowia niezależnie od okresu przepracowanego w tym roku, nauczyciel jej nie otrzyma. Podstawa wymiaru trzynastki za 2014 rok wyniesie bowiem zero złotych. Przez cały 2014 rok nauczyciel otrzymywał tylko wynagrodzenie za czas urlopu dla poratowania zdrowia, a wynagrodzenia tego nie uwzględnia się przy ustalaniu wysokości trzynastki.

Sąd Najwyższy w wyroku z 10 lutego 1988 r. (IPR 7/88) stwierdził, że cele urlopu wypoczynkowego i zdrowotnego są w rzeczywistości zbieżne - mają umożliwić regenerację sił pracownika. Urlop dla poratowania zdrowia jest zatem odmianą urlopu pracowniczego, najbardziej zbliżoną w swej konstrukcji i celu do urlopu wypoczynkowego. Dlatego nie można z obydwu tych instytucji korzystać w tym samym czasie (por. też wyrok z 13 czerwca 2012 r., II PK 298/11). Gdy zatem pracownik przebywa przez cały rok kalendarzowy na urlopie dla poratowania zdrowia, urlop wypoczynkowy za ten rok zostaje skonsumowany. Ministerstwo Edukacji Narodowej w piśmie z 13 lipca 2010 r. zajęło stanowisko, że zarówno nauczyciele zatrudnieni w placówkach feryjnych, jak i nieferyjnych przebywający na urlopie zdrowotnym przez cały rok kalendarzowy nie mogą się domagać przyznania za ten rok urlopu wypoczynkowego. Resort w piśmie tym odniósł się także do sytuacji nauczyciela zatrudnionego w placówce nieferyjnej, który przez część roku przebywał na urlopie dla poratowania zdrowia. Wyjaśnił, że biorąc pod uwagę brak uregulowań prawnych dotyczących wysokości urlopu wypoczynkowego w roku, w którym nauczyciel przebywa na urlopie dla poratowania zdrowia, oraz stanowisko, jakie zajął Sąd Najwyższy w wyroku z 10 lutego 1988 r., nie można takiemu nauczycielowi odmówić prawa do urlopu wypoczynkowego w wysokości proporcjonalnej do okresu faktycznie przepracowanego. Takie wyjaśnienia wynikają również z odpowiedzi ministra edukacji narodowej na zapytanie poselskie nr 296 z 9 lutego 2012 r.

Stanowisko resortu co do uprawnień nauczyciela przedszkola powracającego do pracy w trakcie roku po okresie urlopu dla poratowania zdrowia kwestionuje **Związek Nauczycielstwa Polskiego**. Twierdzi, że ma on prawo do zaległego urlopu wypoczynkowego. Jako uzasadnienie swojego stanowiska przywołuje treść art. 1552 kodeksu pracy stosowanego na mocy art. 91c ust. 1 Karty nauczyciela. Wyliczenie przerw w świadczeniu pracy wymienionych w tym przepisie wpływających na wymiar uprawnień urlopowych ma charakter enumeratywny. Tym samym nieuwzględnienie w nim okresu urlopu dla poratowania zdrowia zdaniem **ZNP** powoduje, iż brak jest podstaw do twierdzenia, że okres takiego urlopu obniża przysługujący za dany rok wymiar urlopu wypoczynkowego nauczyciela placówki nieferyjnej (np. przedszkola). Trafność tego stanowiska potwierdzają także niektórzy eksperci z zakresu prawa pracy.

Przykład

Anna P. jest nauczycielką w szkole, w której organizacja pracy przewiduje ferie szkolne. Od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 roku korzystała z urlopu dla poratowania zdrowia.

Z uwagi na to, że nauczycielka przebywała na urlopie zdrowotnym przez cały rok kalendarzowy, nie ma prawa się ubiegać o urlop wypoczynkowy za ten rok. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z 10 lutego 1988 r. (IPR 7/88) cele obu tych urlopów są zbieżne - mają służyć regeneracji sił pracownika. Przyjmuje się, że skoro nauczyciel przez cały rok kalendarzowy przebywał na urlopie dla poratowania zdrowia, to skonsumował prawo do wypoczynku za ten rok.

Odrębne uprawnienie pracownicze

Zdarza się, że nauczycielka w trakcie wykorzystywania urlopu dla poratowania zdrowia rodzi dziecko. Wówczas zaczyna ona korzystać z urlopu macierzyńskiego. Urlop ten jest odrębnym uprawnieniem pracowniczym związanym z rodzicielstwem, przysługującym nauczycielowi na podstawie art. 180 kodeksu pracy. W przedstawionej sytuacji urlop zdrowotny musi być automatycznie zakończony. Nauczycielce przysługuje natomiast zasiłek macierzyński. Tak wynika również z pisma Ministerstwa Edukacji Narodowej z 7 grudnia 2009 r.

Przykład

Nauczycielka w szóstym miesiącu przyznanego na rok urlopu dla poratowania zdrowia urodziła dziecko. Od dnia porodu przysługiwały jej urlop i zasiłek macierzyński. Po wykorzystaniu go w maksymalnym wymiarze wystąpiła o urlop zdrowotny, gdyż nie wykorzystała pełnego roku z powodu urodzenia dziecka. Udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia nie jest możliwe. Z chwilą urodzenia dziecka urlop ten został automatycznie zakończony. O potrzebie udzielenia kolejnego takiego urlopu może orzec lekarz. Trzeba jednak pamiętać, że jest to możliwe nie wcześniej niż po upływie roku od dnia zakończenia poprzedniego urlopu zdrowotnego.

Nieważny rodzaj emerytury

Przy ustalaniu uprawnień emerytalnych dla osób, które korzystały lub korzystają z urlopu dla poratowania zdrowia, warto zwrócić uwagę na dwie kwestie. Po pierwsze, do jakiej daty może być udzielony taki urlop, a po drugie, jak okres przebywania na nim jest traktowany przy obliczaniu stażu wymaganego do przyznania emerytury.

Nauczycielowi, któremu do nabycia prawa do emerytury brakuje mniej niż rok, urlop dla poratowania zdrowia nie może być udzielony na okres dłuższy niż do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, w którym nabywa uprawnienia emerytalne. Tak wynika wprost z art. 73 ust. 2 Karty nauczyciela. Zatem końcowy termin urlopu dla poratowania zdrowia zależy od

daty, w której nauczyciel nabywa uprawnienia emerytalne.

Przepisy Karty nauczyciela nie definiują pojęcia „nabycie uprawnień emerytalnych”. Sąd Najwyższy w wyroku z 26 marca 2007 r. (IPK 262/06, OSNP 2008/9-10/123) wyjaśnił, że trzeba nadać mu znaczenie przyjęte w przepisach ustawy o emeryturach i rentach Z FUS. W myśl art. 100 ust. 1 tej ustawy prawo do świadczenia emerytalnego powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia. Prawo do emerytury powstaje zatem z mocy prawa. Żaden przepis ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie nakazuje przejścia na emeryturę z chwilą spełnienia warunków do jej nabycia, a więc decyzja w tym przedmiocie zależy od woli ubezpieczonego.

Sąd Najwyższy w wyroku z 26 marca 2007 r. postanowił również, że przepis art. 73 ust. 2 Karty nauczyciela dotyczy także nabycia uprawnień emerytalnych na ogólnych zasadach. Pamiętać bowiem trzeba, że nauczyciel może nabyć prawo nie tylko do tzw. emerytury bez względu na wiek (szczególnej) przysługującej na podstawie art. 88 Karty nauczyciela, ale także do emerytury na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS, m.in. z tytułu ukończeniu powszechnego wieku emerytalnego. W odpowiedzi na interpelację poselską nr 12 329 z 6 listopada 2009 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej zajęło stanowisko, że ograniczenie możliwości skorzystania z urlopu dla poratowania zdrowia lub czasu jego trwania nie jest związane z rodzajem emerytury, na jaką może przejść nauczyciel. W opinii MEN spełnianie przez nauczyciela warunków do wcześniejszej emerytury oznacza, że pomimo iż nadal on pracuje, nie może korzystać z urlopu dla poratowania zdrowia, analogicznie do nauczyciela, który uzyskał uprawnienia emerytalne na podstawie ogólnych przepisów emerytalno-rentowych dotyczących ogółu pracowników.

Odnosząc się do drugiej kwestii - urlop dla poratowania zdrowia a staż emerytalny - to przypomnieć trzeba, jakie są warunki nabycia przez nauczyciela prawa do świadczenia. Nauczyciel chcący skorzystać z emerytury na podstawie art. 88 Karty nauczyciela czy na podstawie art. 46 ustawy o emerytach i rentach z FUS i § 15 rozporządzenia w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze musi m.in. udowodnić tzw. ogólny staż emerytalny i staż pracy w szczególnym charakterze.

Jak wynika z art. 32 ust. 1 a ustawy o emeryturach i rentach, przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnym charakterze nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Sąd Najwyższy w wyroku z 22 lutego 2008 r. (IUK 228/07,OSNP 2009/11-12/149) wyjaśnił, że okresem niewykonywania pracy

w rozumieniu art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest okres urlopu nauczyciela dla poratowania zdrowia. Zatem czas korzystania z urlopu zdrowotnego musi być odliczony od okresu pracy w szczególnym charakterze - od okresu pracy nauczycielskiej.

Przykład

Jan P. (urodzony w 1965 roku) jest zatrudniony w szkole jako nauczyciel matematyki. Do daty wymaganej przez przepisy - do 31 grudnia 2008 roku - przepracował tym charakterze 22 lata w pełnym wymiarze zajęć. W okresie tym przez sześć miesięcy korzystał ze świadczeń chorobowych, a przez rok z urlopu dla poratowania zdrowia. Ustalając wymagany 20-letni staż pracy nauczycielskiej na dzień 31 grudnia 2008 r., ZUS wyłączy 18 miesięcy niewykonywania takiego zatrudnienia z powodu pobierania zasiłku chorobowego i przebywania na urlopie zdrowotnym. Jednak mimo wyłączenia tych okresów Jan P. będzie miał odpowiednio długi okres pracy nauczycielskiej, aby nabyć prawo do emerytury na podstawie art. 88 Karty nauczyciela. Aby otrzymać to świadczenie, musi on także udowodnić, że do 31 grudnia 2008 r. spełnił warunek dotyczący 30-letniego okresu zatrudnienia. Przy ustalaniu tego tzw. ogólnego stażu pracy uwzględnia się także m.in. okresy pobierania zasiłku chorobowego czy urlopu dla poratowania zdrowia.

Ponadto nauczyciel, aby otrzymać emeryturę, musi rozwiązać stosunek pracy nauczycielskiej oraz jeśli przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego, złożyć wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w OFE za pośrednictwem ZUS na dochody budżetu państwa.